

OBLJETNICE

DESET GLAZBENIH GODINA

Povodom 10. obljetnice djelovanja glazbenog ansambla »Collegium pro musica sacra«

Premda je povod nastanku ovog prikaza mali jubilej jednoga glazbenog ansambla, nastojat ćemo u njemu izbjeći ugođaj nekritičke prigodničarske samohvale. Čitateljstvo ovoga časopisa bilo je tijekom ovog perioda u više navrata izvještavano o konkretnim rezultatima što ih je ansambl priskrbio našoj javnosti, i to kako unutar Crkve, tako i u okvirima šire glazbene sredine. Budući da je »Collegium pro musica sacra« (u daljnjem tekstu »Collegium«) jedini ansambl specifičnoga usmjerenja sadržanog u njegovu nazivu, nikada nije suviše razmišljanje o tome što on znači u okviru naše Crkve i koje mu mjesto u njoj uistinu pripada. Obilježavanje desete obljetnice njegova kontinuirana djelovanja osobito je povoljna prilika da se takvo kritičko razmišljanje kao dokument trajne vrijednosti predoči svima onima koji su zainteresirani za mogućnosti naviještanja evanđeoske poruke izražajnim sredstvima glazbene umjetnosti.

posustanu u vršenju tog nadasve blagoslovljenog zadatka. Desetgodišnji životni vijek »Collegiuma« pravo je vrelo dragocjenih iskustava stečenih upravo u vršenju glazbenog apostolata. Upravo je ta iskustvena podloga ona temeljna okosnica misaonog ustrojstva ovog prikaza.

Tekst koji slijedi raščlanjen je na četiri manje tematske cjeline. Najprije će biti govora o naravi ovog ansambla u svjetlu stalno aktualne potrebe interpretiranja Kristove poruke uporabom umjetničkog jezika glazbe. Potom će ovo općenito koncipirano kazivanje biti konkretizirano tako što će se posebno govoriti o čisto glazbenom aspektu ovog fenomena s jedne, te o duhovnim značajkama takvih nastojanja u druge strane. Na koncu će umjesto zaključka uslijediti pokušaj skiciranja nekih silnica koje bi ovaj ansambl i njegova entuzijastička nastojanja trebale determinirati u vremenu koje nam predstoji.

Izvedba »Krunidbene mise« na ustoličenju kard. F. Kuharića

Radi čega se u konačnici jedno ovakvo razmišljanje nalazi na stranicama ovog časopisa? Ono bi s jedne strane trebalo poslužiti kao prilog pokušajima definiranja glazbenog apostolata koji je u Crkvi živo prisutan tijekom čitave njezine povijesti, iznalazeći u svakom povijesnom razdoblju one pojavne oblike koji su najdoličnije ilustrirali duh vremena iz kojeg potječu. S druge je strane ovo razmišljanje svojevrstan poticaj svima onima koji se na bilo koji način bave glazbom kao medijem što služi promicanju Božje Riječi zaodjenute u tonsko ruho — poticaj, dakle, svim takvim radnim djelatnicima da ustraju i ne

I. »COLLEGIUM U SVJETLU GLAZBENOG APOSTOLATA

U sintagmi *glazbeni apostolat* najpreciznije su izraženi svrha i smisao postojanja ovog ansambla. No budući da je taj izričaj obilježen osobitom značenjskom i misaonom puninom, što osobito pogoduje nastajanju preopćenitih opservacija, pokušat ćemo za potrebe ovog teksta iz te zadivljujuće punine uvjetno izlučiti ono što će biti dovoljno da ne dođe do spekulativnog rasplinjavanja.

I.1 Što je glazbeni apostolat?

Štovanje Boga oduvijek je bilo usko povezano s glazbom. Sjetimo se samo činjenice da se u mnogim starozavjetnim psalmima izriče osobita čovjekova potreba da najzanosnijim pjevom i uporabom najrazličitijih zamislivih glazbala iskaže slavu i hvalu svome Stvoritelju, koji je upravo radi čovjeka stvorio sve što postoji. I premda je čovjek odavno naučio govoriti i na taj način izražavati čuvstva, potrebe i htijenja, sve više je bivalo očito da u njegovu biću ostaje velik broj duševnih stanja koja se na taj način ne mogu artikulirati. Videći to daleko jasnije od čovjeka, Bog se smilovao i otvorio ljudska usta tako da su iz njih počele izlaziti melodije. Čovjek je propjevao i zasvirao. Rodila se glazba.

Čak i u svojim najprimitivnijim pojavnim oblicima glazba je pred sobom imala jedan jasno zacrtan cilj: *ostvariti sklad*. U različitim periodima svoje povijesti ona je uvijek iznalazila nove mogućnosti da ispuni tu temeljnu svrhu svoga postojanja. U vrijeme nerazvijene melodijske linije sastavljene od nekoliko tonova sklad se ostvarivao zahvaljujući ponavljanjima i čvrstoj ritmičkoj ustrojenosti. Sklad se, dakle, ostvarivao unatoč činjenici nerazvijena glazbenog jezika. Kasnije epohe otkrivale su nove i raznolike izražajne mogućnosti glazbenog jezika. I premda se danas čini da su već sve mogućnosti iscrpljene, ipak se kadšto pojave skladbe koje zazvuče na nov i neuobičajen način. Premda neka suvremena glazbena djela naoko ne slijede taj prastari glazbeni princip postizanja sklada, ipak postaje očito da im to samo fragmentarno polazi za rukom. Načelo ostvarivanja sklada Bog je ugradio u biće glazbene umjetnosti od prvog časa njena postojanja. Provodeći to načelo u djelo, glazba oponaša odnosno nasljeđuje savršeni sklad stvorenoga svijeta. Dvije ili više melodijskih linija dospjelih u kontrapunktsku napetost na koncu bivaju sjedinjena posredstvom zakonitosti harmonije i ritma.

Vidimo, dakle, da glazba na osobit način naviješta Boga po tome što nastoji mimetički dočarati iskonsku divotu stvorenoga svijeta, koja je divna upravo zbog svoje harmoničnosti. Stvorivši anđele kao nebesku vojsku svojih glasnika. Bog im udahnjuje prelijepu melodiju, koje odzvanjaju Njegovim nebeskim kraljevstvom. Nije stoga nikakvo čudo da Bog želi postići kod ljudi to da ga na zemlji slave glazbom koja će barem donekle dočaravati krasotu anđeoskih melodija. Po svemu je očito da je glazbeni apostolat nepobitna činjenica. Za razliku od glazbe koja nije nadahnuta kršćanskom istinom o mučeničkoj smrti i slavnom uskrsnuću Isusa Krista, kršćanska se glazba odlikuje time što u naviještanju savršena božanskog sklada osobito ističe nadasve živu i blagotvornu *Božju Riječ*, odvođeci je u ljudska srca putovima koji su znani samo trojedinom Bogu. I kao što je nekoč Isus imao 12 apostola, tako i glazba ima 12 tonova koji se uvijek iznova drukčije isprepleću te tako stvaraju vazda nove poruke što ih glazba u svom razgranatom apostolatu prenosi svakom srcu koje pođe u potragu za milošću svesilnog Spasitelja. U tu svrhu Duh sveti neumorno pohodi glazbenike i skladatelje, ne zaboravljajući u momentu izvođenja glazbenog djela ni srca onih kojih ga slušaju. U tim srcima stvara se radost. Ona se javlja i onda kada je glazba zbog naravi sadržaja tužnije intonirana,

poprimajući obol dostojanstvenosti. Budući da je ta glazba u službi božanske poruke koju prenosi, zove-mo je sakralnom glazbom.

I.2 »Collegium« na planu glazbenog apostolata

I tako smo u ovom izlaganju došli do mjesta na kojemu treba reći nekoliko riječi o »Collegiumu« u gore naznačenu kontekstu glazbenog apostolata.

»Collegium pro musica sacra« glazbeni je ansambl koji umjetničkim jezikom glazbe naviješta evanđeosku poruku Isusa Krista, nastojeći kvalitetnim izvođenjem glazbenih umjetnina toj uzvišenoj poruci omogućiti ulazak u srca onih koji je slušaju. Najvećim je dijelom sastavljen od glazbenih amatera, nastojeći u njima intenzivirati rast u osobnoj vjeri i svijest o pripadnosti Božjem narodu koji se zove Crkva. I premda kroz ovaj ansambl prolaze mnogi ljudi u prirodno uvjetovanom generacijskom slijedu, uvijek iznova jača temeljno nastojanje izraženo već u samom početku njegova rada: vršiti apostolat glazbe tako da se ostvareni unutrašnji sklad muziciranja zrcali i u vanjskoj pojavnoj slici kao skupine ljudi objedinjenih istovjetnom nakanom izvoditi sakralnu glazbu Bogu na slavu i ljudima na radost — ne kao profesionalni čin, nego kao izraz najdubljeg osobnog opredjeljenja za Krista. Praktično provođenje ovih postulata ne bi se bez Božje podrške moglo ni zamisliti.

II. »COLLEGIUM« KAO GLAZBENI ANSAMBL

O glazbenim karakteristikama koje ovaj ansambl čine osobitim u našoj glazbenoj javnosti mnogo toga je općenito poznato. To će također doći do izražaja u kronološkom pregledu rada »Collegiuma« u protekloj akademskoj godini. Stoga će se u ovoj tematskoj cjelini spomenuti samo nekoliko konstantnih kriterija koji determiniraju način rada i izbor repertoara u ansamblu.

Izvođeci sakralnu glazbu u svrhu vršenja glazbenog apostolata »Collegium« se u raznim prilikama uključivao u aktivno sudjelovanje u euharistijskom slavlju kao vrhuncu bogoštovlja u Crkvi. U zadnjih nekoliko godina redovito je dva puta mjesečno nastupao u okviru nedjeljne svete mise u zagrebačkoj katedrali. Svojim glazbenim priložima tom je prilikom obilježavao najznačajnija događanja tijekom crkvene godine, potkrepljujući na osobit način poruku nedjeljnih misnih čitanja.

Kao ansambl specijaliziran za sakralnu glazbu različitih stilskih epoha, »Collegium« je u više navrata priređivao cjelovečernje koncerte, kako u crkvenim tako i u izvancrkvenim koncertnim prostorima u nas i u inozemstvu. Katkad su ti koncerti bili tematski zaokruženi, a katkada su predstavljali presjek obrađenoga repertoara.

Dugo godina »Collegium« je u zagrebačkoj katedrali priređivao glazbena nedjeljna razmatranja pod motom »Riječ i glazba«, kojima je svrha što vidljivije uspostavljanje suodnosa između glazbenog djela i književnoumjetničkog teksta s jedne strane, te žive Božje riječi objavljene u Svetom Pismu s druge strane. Ovaj vid rada ima posebnu vrijednost u tome što sakralnu glazbu približuje širokom broju vjernika, kojima takva vrsta glazbenog izraza izgleda strana i daleka.

Repertoar ansambla koncipiran je tako da se slušateljstvu predstavljaju razni stilovi i pojavni oblici sakralne glazbe, počev od gregorijanskog korala, homofone glazbe, renesansnobarokne polifonije, glazbene klasike i romantike pa sve do suvremenih klasika našega stoljeća. Akcent se pritom stavljao na manja djela pogodna za komorno muziciranje, ali se s vremenom na vrijeme išlo i na veće pothvate. Prezentirana je vokalna, vokalno-instrumentalna i instrumentalna glazba, pa su povremeno za potrebe izvođenja pojedinih djela bili angažirani i profesionalni glazbenici što su stjecajem raznih okolnosti postali prijatelji »Collegiuma«. Na repertoaru su se često nalazila i djela iz hrvatske glazbene baštine, prezentirajući hrvatsku sakralnu glazbu u višestoljetnom vremenskom rasponu.

Za našu glazbenu javnost osobito su kao dokumenti trajne vrijednosti značajne snimke što ih je »Collegium« ostvario u suradnji sa izdavačkom kućom »Kršćanska sadašnjost«. To su gramofonska ploča »Najljepše Mariji« i četiri tematske kasete vezane uz korizmu, Veliki tjedan, hodočašće i Božić. U izdanju inozemne pastve ostvarena je ploča »Zemljo moja...«.

Ove sažeto iznesene činjenice treba da posluže samo kao pokazatelji razgranatosti glazbenog apostolata ovog ansambla.

III. »COLLEGIUM« U SVJETLU SVOJE DUHOVNOSTI

Put od ideje o formiranju jednoga ovakva ansambla pa do njegova konačna konstituiranja bio je dug i mukotrpan. To se nadasve očitivalo na planu njegove duhovnosti. Postulati glazbenog apostolata što su izloženi u odjeljku I.1. osobito su zahtjevni i iziskuju višegodišnji duhovni rast. To je na poseban način iskusi osnivačica i umjetnička voditeljica ansambla s. Immaculata Malinka, izabravši ponajbolju moguću orijentaciju koja se može okarakterizirati kao što je moguće veći stupanj osobne identifikacije s ansambлом. Pritom ta identifikacija nije smjela biti posesivna, nego se morala odvijati na posebnu duhovnom planu služenja Bogu opsluživanjem sakralne glazbe.

Osobito je u duhovnom pogledu za ansambl bila značajna redovita kratka zajednička molitva, koja je članovima stalno posvjedočivala svrhu zajedničkog rada u ansamblu. Povremeno se to intenziviralo posebnim duhovnim obnovama priređenim za ansambl.

Značajne duhovne stimulanse članovi »Collegiuma« dobivali su poniranjem u misaonu strukturu djela koja su se uvježbavala. Na taj su način djela mogla biti izvođena s više unutrašnjeg predanja i ponosenosti uzvišenošću evanđeoske poruke, zaodjenute u glazbeno ruho.

Ne treba u ovom kontekstu prešutjeti nepatvoren entuzijazam kao istinsku motivaciju za ovakav rad. Tijekom deset godina zajedničkog rada bilo je bezbroj primjera iskrene požrtvornosti i samoprijedora. Za duhovni rast pojedinaca osobito je bila značajna mogućnost međusobnog upoznavanja i zbližavanja, pa su tako u ansamblu nastala mnoga dragocjena prijateljstva, koja su u slučaju suprotnih spolova kadšto bila okrunjena sretnim brakovima. Mnogi su članovi iz stanja ateizma, indiferentnosti za vjeru i tradicionalnog vjerovanja prerasli u uzorne vjernike koji su se istinski opredijelili za uskrsllog Otkupitelja.

Poseban dulovni problem za ansambl bilo je pitanje njegova mjesta u našoj Crkvi. No zahvaljujući osobitom razumijevanju što ga »Collegium« nalazi kod preuzvišenog g. nadbiskupa kardinala Kuharića te kod službenika Duhovnog stola zagrebačke nadbiskupije, i ovaj problem pokazuje sve jasnije konture potpuno razrješavanja. Ovaj problem nije provociran nikakvim izvanjskim okolnostima, nego je proizišao iz činjenice da »Collegium« nije crkveni zbor u klasičnom smislu te riječi (tj. zbor određene župske zajednice). »Collegium« je zbor koji je osnovan s namjerom da unutar naše Crkve kao cjelina promiče njegovanje i izvođenje sakralne glazbe poradi ostvarivanja osobitih zadataka glazbenog apostolata. Daljnje ispunjavanje toga zadatka činit će ansambl u našoj Crkvi i nadalje prisutnim, a ta prisutnost unosit će u njegove redove i blagotvoran duhovni mir. Činjenica da »Collegium« odnedavna postoji kao ustanova zagrebačke nadbiskupije veliko je ohrabrenje ansamblu u pogledu opravdanosti njegova budućeg postojanja.

IV. »COLLEGIUM« U ZRCALU BUDUĆNOSTI

Posljednja rečenica prethodnog odjeljka na neki način nas je uvela u razmišljanje koje slijedi iza ovog podnaslova. Nedvojbena je činjenica da je postojanje »Collegiuma« unutar naše Crkve opravdano i korisno. U retrospektivi svega onoga što je on bio tijekom proteklih deset godina, jasno se zrcali i ono što bi ansambl trebao biti i u budućnosti. Ciljevi i zadaci glazbenog apostolata ostaju isti. Njih nam je već davno odredio naš nebeski Otac. No naš pristup tim zadacima treba da se mijenja tako da im se što je moguće bolje može udovoljiti. U tu svrhu nadasve je važan neprekinut kontinuitet duhovnog rasta ansambla, kako bi se u tom rastu uistinu moglo prepoznati što Bog od »Collegiuma« stvarno želi. Iz prepoznavanja te želje izrast će kako adekvatan glazbenomjetnički pristup sakralnoj glazbi, tako i osobita duhovnost ansambla po kojoj će biti prepoznatljiv i prije nego što otvori usta spremna za pjevanje.

Završavajući ovaj prikaz, napominjem cijenjenom čitateljstvu da kao njegov autor ne želim nastupiti s autoritativnog muzikološkog i bogoslovnog polazišta, jer kao pisac ne dolazim iz redova ni iz jednog od tih dvaju područja. Ispisao sam ove stranice kao dugogodišnji član ovog ansambla s jedne strane te kao oslušivač bila glazbene umjetnine i Božje Riječi s druge strane.

Sead I. MUHAMEDAGIĆ

50% popusta

LITURGIJSKE VIŠEGLASNE SKLADBE

Zbirka od 10 troglasnih i 12 četveroglasnih liturgijskih skladbi može se sada nabaviti za samo 50 din na Institutu za crkvenu glazbu u Zagrebu, Kaptol 29.